

GOGA

Emil Hakl

○ starših in otrocih

*Zaslišim copate v absurdnem hodniku,
ki vodi do mojega srca.*

Fernando Pessoa¹

*Videč solze v njegovih očeh nihče ni k njemu šel,
tako da je sam samcat dve leti v tisti pušči živel;
in ko je trikrat na dan iz kapelice zvonec zapel,
so govorili: Ah, to žalostni mladenič zvoni!*

besedilo starega lesoreza

¹ Fernando Pessoa: *Knjiga nespokoja*. Ljubljana: Cankarjeva založba, 2001, stran 414. Prevedla Barbara Juršič.
(Vse opombe so prevajalkine.)

Paviljon pingvinov

»H komu že?« je star dedec v vratarnici napel uho, pogledal me pa ni, ker je nekaj skrbno rezal in razporejal po zamaščenem papirju.

»H gospodu Benešu,« sem ponovil.

»Kdo pa je to?«

»Vaš uslužbenec.«

»Pa ga pokličite,« mi je primaknil telefon, ampak me še vedno ni pogledal.

»Zdravo, ati,« sem rekel v smrdljivo slušalko.

»Ej, živjo, lepoteprosim, a počakaš spodaj name, zdaj imam eno vodenje in pridem tja čez slabo uro, pejt medtem pogledat recimo kače.«

»Prav,« sem rekel.

Stari dedec si je vtaknil v usta kos zelenkaste tlačenke in začel silovito žvečit.

Šel sem do paviljona pingvinov in vstopil. Črno-beli ptiči so korakali v vrsti po betonskem robu bazena. Potem se je eden nečesa domislil in se je od strani vrgel v vodo. Drugi so pri priči omahnili za prvim in se nekaj časa preganjali pod vodo kot pokvarjeni vodeni torpedi, potem je enemu padlo na pamet in se je izstrelil iz vode, drugi

so poskakali za njim, se postavili lepo v vrsto in začeli spet od začetka. Eden je vedno prišel na to idejo drobec sekunde prej in, hop, še preden se je dotaknil gladine, so že vsi padali noter. To so ponavljali v nedogled celo uro, kolikor mi je uspelo zdržat tam. Mirno bi zdržal in jih opazoval še eno uro, ampak je bil čas, da se vrnem.

Oče je negibno stal pred vratarnico, in čeprav je bilo še poletje, je imel na sebi bel balonar in zguljeno kapo s šildom, ki ji je rekel *princ heinrich*. Par let je bil že v penziji in v živalskem vrtu je nekaj postrani zaslužil kot vodič; spremljal je šolske odprave, izlete iz Ústí ob Labi in tematsko usmerjene skupine holandskih upokojenecv, potrpežljivo jim je za tistih par fičnikov razlagal o morskih levih in gnujih in čakal, da se zdvijajo pri opicah. Ustrašil sem se, kako je v teh par tednih še bolj posivel.

»Zdravo,« sem rekel.

»Ej, živjo,« je odgovoril in pri tem gledal nekam nad drevesne krošnje.

»Kaj je novega?« sem vprašal.

»Na svetu ni nič novega že dve milijardi let, vse so samo variacije na temo ogljik, vodik, kisik in dušik,« mi je odgovoril oče.

Odpravila sva se na sprehod. To pomeni, da sva šla okrog Trojskega dvorca, prečkala brv, s katere sem pljunil v gosto, polagoma se valečo vltavsko vodo, jo mahnila povprek čez Cesarski otok in prispela do naslednje brvi, s katere je oče spustil razvlečeno belo slino v gosto, polagoma se valečo vodo plovnega kanala. Potem sva vstopila v Stromovko.

Zakaj posadka Kurska ni mogla sama zapustiti podmornice

»Lepoteprosim, kaj zmerom sprašuješ, kaj je novega,« je rekel oče med hojo, »to je pa ja tako težko vprašanje, da ni težjega na svetu! Če bi vprašal, kako se imam, bi pa vedel.«

»In kako se torej imaš?«

»Zanič. Ampak je vseeno nekaj novega, pred kratkim se nam je izgubil orangutan, pri nas zdaj honorarno delajo študentke in ena od njih najbrž pri hranjenju ni dobro zaprla kletke, skratka, orangutan je izginil. Pa smo ga začeli iskat, pregledali smo ves živalski vrt, vsak kotiček, vsak grm, nikjer nič, direktor je celo poklical policijo, ampak policija ga je poslala v tri krasne, tako da smo iskali naprej. In šele na začetku tretjega dneva, ko so bili vsi že popolnoma obupani, se je en Tonda Siňor, ki opicam pripravlja futer, spomnil, da je imel predvčerajšnjim, ko je skočil na stran, na mizi odprt liter vina in da zdaj ta flaša še skoz stoji tam, ampak je prazna in on da je ni izpil; zato so za vsak slučaj še enkrat temeljito pregledali klet pod pripravljalnico hrane in tam so ga našli. Ljubi orangutan je zlezal pod kup lesne volne in mirno spal, pa so ga zbudili, mu vzeli kri in ugotovili, da je vino popil on. Madona, pa ja ne bo dež.«

Sprehajala sva se po Stromovki. Med travniki so krožili sumljivo zagoreli, na kratko postrizeni mršavi petdesetletniki na rolerjih. Po travi so se preganjali psi. Čeprav je bila ura šele štiri popoldne, so v oknih deželnooglavarskega poletnega dvorca na hribčku že žareli prižgani lestenci.

»Če jo mahneva po tistile potki tam, greva skozi tunelček in se vzpneva, prideva naravnost do Kraljevske obore,« sem rekel.

»Kaj pa bova tam počela?«

»To je gostilna.«

»Prav, pa pejva, te tam ne poznam, ampak vse je enkrat prvič,« je rekel oče. »Tudi takrat, ko nam je pobegnil šimpanz, ga nikakor nismo mogli najt, in policija? Nič niso hoteli imet s tem, ampak ko jih je poklicala ena babnica, ki živi v Troji, da na strehi bajte na nasprotni strani pleše in skače totalno nalit dedec, naj že kaj ukrenejo, preden se bo ubil, so bili pa takoj tam in kaj so ugotovili? To ni bil noben možakar, bil je naš šimpanz, babnica je že slabo videla. Je bilo pa tudi zabavno, preden so ga ujeli in spravili nazaj v kletko, reveža! Ljudi sekirat, to policija zna, ko pa naj bi kaj naredili za ubogo žival ... *Papagaje* kradejo, saj ne moreš verjet! In kaj dela policija? Čeprav je res, da so nam tisto mravljo takrat vrnili.«

»Kakšno mravljo?«

»Pa saj poznaš, to štorijo.«

»Ne poznam, povej.«

»To sem ti ja že razlagal, a ti nisem? Kako je zginila tista velika mravlja, ki stoji na trati, ko greš gor k medvedom. Izginila je in ni je bilo več, ja. Šele čez eno leto so nam jo na

lepem pripeljali, ker so jo našli v eni džankijevski luknji, pa ne, da bi jo iskali, ampak so jo slučajno odkrili med intervencijo pri tistih mladih. Baje so imeli skrito nekje v svoji drvarnici, kjer so se zadevali, in baje so *molili* k tej mravlji ali nekaj takega. Vsekakor je bila vsa poslikana z barvami, morali smo se je lotit z razredčilom in žičnato krtačo. «

Oče se je ustavil in dolgo zrl v neko trsje, rastoče na bregu blatnega jezera.

»No, vidiš,« je pripomnil.

Trsje se je rahlo upogibalo. Ob strani je iz njega štrlel tog rjavozelen storž. Po negibni gladini jezera so švigali močvirski drsalci. V daljavi je zatulil vlak.

»Veš, kaj je to?« je vprašal oče.

»Nekakšno ločje,« sem rekel.

»Kakšno ločje neki, to je *kolmež*!«

»Možno.«

»Nič možno, sigurno je, kolmež ali acorus ali prsni koren, izvira iz južne Kitajske, danes je pri nas prav pogost, ampak samo zato, ker so ga sem prinesli Tatari.«

»Aha.«

»Oni so namreč ravno s kolmežem preskušali, ali je voda pitna.«

»Aha. Kako pa?«

»Le kako, najprej so prišle patrolje, izvidnice, a ne, v vodo so pometale kolmeževe korenine, par dni počakale, takrat se jim ni tako mudilo, in če je kolmež pognal korenine, je bil to zanje dokaz, da je voda dobra. In šele nato so pridivjale horde in so lahko mirno nadaljevale s požiganjem in pobijanjem, zato so kolmežu pravili tudi *tatarska*

trava. Za časa Džingiskana je imel vsak pravi Tatar pri sebi kumis, posušeno meso in kolmež!«

»Jaz sem pred časom z enim znancem izdeloval absint in poleg pelina, dišeče lakote in nekaterih drugih zelišč sva dala noter tudi posušen kolmež, ampak z njim je bilo treba bit zelo previden, ker je tako hudičevo grenek, da prevlada čist nad vsem,« sem se spomnil.

»Vse te tvoje štorije se pa res zmerom končajo pri približno dveh temah,« je zavzdihnil oče. »In kakšen okus je imel?«

»Če povem po pravici, grozen.«

»No, vidiš.«

Potem sva se polagoma vzpenjala po potkah, pokritih z listjem, gor proti Kraljevski obori. Odprla sva vrata in vstopila. Notri je sedelo par popoldanskih gostov. Takoj ko sva se usedla, je k nama prihitel natakak.

»Dve pivi in nekaj za jest,« je rekel oče, izvlekel iz aktovke šop pomečkanih izrezkov in mi jih dal: »Tole je zate.«

To je bila še ena runda časopisnih člankov. *KAJ SE DOGAJA ZA MEJAMI OSONČJA; JA! RES SEM BIL VOHUN; ZNANSTVENIKI ODKRILI NOVO VRSTO LIGNJA; ZAKAJ POSADKA KURSKA NI MOGLA SAMA ZAPUSTITI PODMORNICE; ŽENSKE IMAJO BAJE OČITKE V GENIH* in *IZGUBLJENI SIJAJ KLÁNOVIC SE VRAČA*. Zatopil sem se v Klánovice.

»Ampak noter so pozabili napisat, da je imel v Klánovicah vilo tudi slavni skladatelj R. A. Dvorský,« je komentiral

oče čez zapackan rob jedilnega lista, »ki je v tej vili od Vacka, ki ga je tja povabil na večerjo, kupil Ciganko za tri stotake, to so bili seveda predvojni trije stotaki, in ko je postala Ciganka znan šlager, si je baje Vacek pulil lase, ampak kaj bi potem sploh še lahko naredil, a ne. Vsaj moj oče je trdil, kdove, ali je bilo to res, njemu so bile pri srcu take milijonar-ske zgodbe, kako se je komu nasmehnila sreča. Ampak edini pravi milijonar, s katerim je bil po vojni v stiku v Klánovicah, je bil en Papež, ta je imel, se mi zdi, na Příkladih obutveno firmo, in potem nek Pučelík, ta je imel tovarno likerjev, a ne, *Pučelíkov liker Srečica*, to je bila priljubljena pijača.«

»Pučelíka se spomnim, upognjenega starca s klobukom, v dolgem plašču! V roki je imel eno tako bambusovo palico, čist temno od tolikšnega otipavanja, ki jo je vsak tretji korak takole zabodel predse v zrak.«

»Ko si se rodil, so bili vsi tile že starci, Mildorf in Fadrhonc in Rylek, ampak to so bili, prej bi rekel, povzpelniki, ki so imeli to smolo, da niso pravočasno zbežali; pravi milijonar je bil edino Papež in tisti Pučelík.«

»Rylka se tudi spomnim! To je bil vesel debel možakar z velikansko glavo!«

»Kako se ga ne bi spomnil, ko je prihajal k nam vsak drugi dan in se je z očetom kregal o tem, kaj bi bilo, če komunisti ne bi zmagali.«

»On je imel lica kot melone in na glavi je nosil krasno vezeno tubetejko, in kadar se je smejal, je tako tulil, da se je dušil!«

»Res je, samo da to ni bila nobena tubetejka, kar je nosil, ampak navadna pletena kapa z vzorcem kače, bolj

točno gada. Star sokol je bil in najbrž tudi star alkoholik, tebe je imel pa nevemzakaj rad, klical te je *Čarl*.«

»Ne Čarl, ampak Čarls,« sem rekel.

»Ja. Lepoteprosim, s sabo nimam očal, a bi mi ga lahko prebral?«

»Okej, najprej je golaž,« sem prijel v roko lepljivo plastično mapo, »golaža najbrž ne boš, a ne, pol je tukaj še ...«

»Kaj je bilo tisto prvo?«

»Golaž.«

»*Kolač*?!«

»Golaž!!!«

»Ne bit takoj jezen, golaž, no, ne bom ga. Pa naprej?«

»Pol je zrezek s krompirjem.«

»V tem primeru se lahko kar takoj uležem v krsto!«

»Pa še segedin, potem ena džulbastija.«

»Džulbastija, lepoteprosim, tega tukaj ne zna nihče pripraviti, to se dela na Balkanu, oni s tem mislijo kakšne čevapčiče. Ampak teh tukaj tudi ne zna nihče pripraviti.«

»Naprej je še hudičev žep.«²

»Kako?«

»Hudičev žep,« se mi je tresel glas.

»Oprosti, no, jaz slabše slišim, kakšne jedi kuhajo v teh časih. Kaj je to, hudičev žep?«

»Ne vem, hudičev žep pač!«

»Veš kaj, ti si še hujši kolerik kot moj oče, ta tudi ni prenašal, če ga je kdorkoli karkoli vprašal.«

2 Polnjen kotlet z jetrci, papriko in paradižnikom.

Očetov glas v takihle situacijah ni bil ravno pretirano vpadljiv, vendar pa je s svojo frekvenco natančno izpolnjeval vrzel med navadno konverzacijo in prepirom. In kaj hujšega, hkrati s tem je dobival tudi nekakšen javen, demonstracijski značaj. Večina gostov je hočeš nočeš postala pozornih. Pa se vsaj ne dret, madona! bi rad že leta rekel svojemu očetu, ampak te besede vedno požrem.

»Pol imajo še file,« sem rekel.

»O, *file!*« se je drl oče po vsem prostoru in razboleno zrl skozi okno v oblake. »Morali bi napisat, *kakšen file.*«

»Kakšen file?« sem povedal tja nekam pod mizo. »Ribji file!«

»Aha, ribji,« je izjavil oče in se namuznil, »kako pa naj vem, kaj za ena riba je to? Lahko je aljaška trska ali brancin, lahko je oslič, *Merluccius merluccius*, a ne, ali tudi ostrigar, po angleško *catfish*, *Anarhichas lupus*. V redu, verjetno bo trska, in sicer atlantska trska, ali pa vahnja.«

»Sam res.«

»Ne se več razburjat, file bom.«

»Ne razburjam se,« sem govoril v okno, kri mi je butala v sencih in vse mi je migotalo pred očmi. Natakari je prinesel file.

Oče je odščipnil košček. »Ne smeš se jeziti name, jaz enostavno moram vedeti, kaj jem, in ko to vem, v bistvu pojem vse. Ja, to bo trska ... samo iz sardin in papalin odstranjujem koščice, kar se komu lahko zdi smešno, in ne jem priželjca, sicer pa vse.«

»Saj se ne jezim, jaz samo vzamem, kar mi dajo, in basta.«

»Ampak saj jaz tudi, ko sem bil na Nizozemskem, so nam dali za jest čudno kumarico, polnjeno z ribjim mesom, in zraven bešamelovo omako, vsi so to na skrivaj dajali nazaj, samo jaz sem pojedel, in še s kakšnim užitek! In ker tega ni bilo kdovekoliko, sem si naložil še sam riž, da bi se najedel. In tam je bil en Japonec iz Tokia, ki se mi je od daleč smejal, kaj bi rad ta tip, sem si rekel, on se je pa še kar smejal in nazadnje je prišel k meni in rekel: 'Gospod, vi jeste sam riž? Gospod, vi ste čisto tak kot mi, mi tudi jemo sam riž, pa ne, ker bi morali, ampak ker nam tako paše!' «

Potem se je lotil jedače. Jaz sem medtem preštudiral, zakaj posadka Kurska ni mogla sama zapustiti podmornice. Najbolj me je prevzel, tako pač je, shematičen prikaz situacije, v katerem so po gladini plule različne ladjice, s katerih so se na pretirano debelih kabljih spuščali vsi živi potapljači in roboti in minipodmornice, v globini pod njimi pa je v blatu ležala temačna cigara z razsutim kljunom.

»Veš, zadnjič sem nekaj razmišljal, « je oče odložil прибор, »in zavedel sem se, da se mi ljudje vse življenje skozi pritožujejo, babe, Ivana, Rūžena, vsi. Jaz pa se ne morem spomnit, da bi sploh kdaj komu kaj potožil.«

»Jaz se ne pritožujem, « sem pretolmačil prvo bedarijo, ki so mi jo ponudili možgani.

»No, *ravno zdaj ne*, ampak spomnim se, ko si šel narazen s tisto, kako ji je že bilo ime, no, s tisto *Marto*, nekaj štamprlov džina sem moral zlit vate, da si spet dobil barvo, tako fuč si bil.«

»Dajnomir, tega je že osemnajst let ali koliko,« sem ugovarjal.

»Že že, mogoče, ampak meni se ljudje, saj ne moreš verjet, pritožujejo še danes, in to vsak dan!«

»Pa se še ti pritožuj,« sem predlagal.

»Tebi je lahko reč, ampak jaz v bistvu niti ne vem, kako se to počne.«

»Enostavno stokaš in preklinjaš, nazadnje pa mora bit jasno, da imaš vsaj mal distance do zadeve.«

»To sem nazadnje poskušal, ko sem začel hodit s tvojo mamó. Pritožuje se lahko mlad človek, pri njem se to prenese, ampak ko se začne pritoževat stavec, bi jih moral v istem trenutku dobit po grbi.«

V prahu ulice so za priprtím oknom zatopotali salonarji. Oba sva pogledala v tisto smer. Po pločniku je hodila punca v rdečem puloverju in napihovala balonček iz žvečilnega gumija. Ena taka Iveta ali Ilona. Posrečil se ji je izredno velik balonček; nazadnje je počil in se ji prilepil na levo lice.

»Jaz bi dal kakšni mladi bejbi mirno tudi tri tisočake od svoje pokojnine, če bi ji lahko vsaj še enkrat v življenju *temeljito prešlatal joške!*« je kar na lepem rekel oče. To je povedal neustrezno na glas, in to v trenutku, ko je v gostilniškem cvrkutanju nastal akustičen premor. Nekaj gostov je privzdignilo glavo.

»Bosta še pivce, gospoda?« je prihitel natakár.

»Prinesite nama dve vodki,« je rekel oče in se sploh ni zavedel, da se je ravno zdaj pritožil.

Trčila sva.

»Tukaj so ljudje prenažrti, lepoteprosim,« je nadaljeval oče, »v Jugoslaviji pa so bili običajna hrana *žganci*,³ kar so taki dolgi rumenkasti knedli iz koruzne moke, zraven pa so bili ali omaka ali sir, skuta ali špeh, ali pa so jih naredili na sladek način, ampak osnova so bili žganci. Ko smo živeli v Zagrebu, je bila spodaj pod našo bajto tekstilna fabrika, pred katero je bil en dolg travnik in na tem travniku so opoldne zmeraj sedeli delavci in kosili, jaz sem jih gledal skozi okno, ker so bile med njimi tudi dobre babe, imel sem jih osem ali devet. Delavci so pa ves čas jedli eno in isto, koruzni kruh in zraven čebulo, eni, ampak *redkokateri*, pa so imeli zraven še špeh, in to so jedli skoz, vsak dan, cel teden in cel mesec! Sužnji v starem Egiptu, ki so gradili piramide, so bili še na slabšem, oni niso jedli nič drugega kot prosene mlince, čebulo in pivo.«

»No, še bolj na vzhodu pa so ljudje še manj zahtevni,« sem povzel, »v Indiji obstaja tisoče let preganjana, pa še danes živahna sekta aghori, in ti aghorijci se na skrivaj zadržujejo na bregovih Gangesa v bližini grobišč.«

»Aha, me prav zanima, kaj nagravnega bom spet zvedel.«

»No, nič posebnega, na kratko in jedrnato, prehranjujejo se s človeškim mesom, ki je po pogrebu odvrženo v vodo, lovijo ga po toku in to jejo, v bistvu je že pečeno, ampak večinoma tudi že precej pokvarjeno in gnilo, kar jim je pri srcu, saj to počnejo iz verskih razlogov, in če so razlogi verski, nobena gnusoba ni zadosti nagravnega.«

3 V izvirniku je uporabljena slovenska oz. hrvaška beseda *žganci*.

»Čist mirno bi se jim lahko pridružil, strogo dieto imam zaradi žolčnika, smem samo kuhano in pečeno brez maščobe. Veš kaj, a Letalstvo še zmerom kupuješ?«

»Ja, kupujem,« sem rekel, »ampak samo nekako iz navade, čeprav je občasno noter kaj zanimivega, recimo lani je izšla monografija Ki-44 Shoki ... ali je bilo to predlani?«

»Ja, vem, zmerom si imel rad grda letala.«

»Ki-44 pa ja ni grdo letalo!«

»Mogoče, ampak ti si imel rad grda letala. In sploh najrajši od vseh si imel rad sparviera!«

»Ej, meni je bilo všeč, da je grbast kot kakšen star berač, da ima tri propelerje in da je v celoti nekam naiven, to pa res. Sem bil pa takrat še precej mlad!«

»Kaj pa govoriš, no, še ko sva šla nazadnje skozi gozd v Úvale, si imel rad sparviera, to je enih deset let nazaj, takrat nisi bil več mlad.«

»Pa saj je vseeno, imam pač rad sparviera,« sem zamahnil z roko osupel, zakaj me ravno to vedno tako vrže iz tira.

»Ampak ta sparviero ni bil slabo letalo,« je zavil oče na tisočkrat prehojeno potko, »imel pa je šibke motorje kot vsi italijanski tipi, ampak kot torpedni bombnik se je obnesel več kot dobro, glede na to, da je bila to čist predvojna mešana konstrukcija. Pa tudi pipistrello je bil za svoj čas uspešno letalo. Veš, kaj pomeni v italijanščini *pipistrello*?«

»Vem.«

»Jasno, *netopir*, kaj se kremžiš?«

»Ker mi moraš kar naprej solit pamet.«

»Jaz da ti solim pamet?«

»Ja, skoz!«

»Kako se pa to kaže, lepoteprosim?«

»Vsako tvoje govorjenje se začne ali konča s tem, da nekaj pojasnjuješ!«

»Aha, vidiš. To bo najbrž en tak moj način.«

»Samo kakšen dialog je to potem!«

»Dialog je iluzija, vsi ljudje na svetu bi radi, kolikor se da, brez prestanka čvekali o svojih zadevah!«

»O tem nisem čist prepričan.«

»Zato ker še nisi čist odrasel.«

»To mi govoriš že trideset let.«

»Torej to drži že trideset let.«

»Ja, še dve,« sem rekel natakarkju.

V tem trenutku je vstopil Kulich v sijoče zelenem džekiju, vse bučno pozdravil, čeprav ga sploh noben ni pogledal, se naslonil na pult in začel študirat obiskovalce. Ko je prišel do mene, je rekel: »Zdraaavo« in pokazal težnjo, da bi se odmaknil od pulta, potem pa je opazil očeta in obstal. Kulicha sem poznal iz časov, ko sem se gibal po Letni.

»Ja, ja, ti si imel rad sparviero,« je prikimaval oče, »tebi so bila zmerom vseč najgrša letala, kratka in trebušasta, henschel 123, fiat CR.42, wildcat, hellcat, bearcat, pa tisti dvorepi copat, F7U cutlass, tega si popolnoma oboževal. Jaz pa sem imel rad recimo mosquita, to je bil moj ideal!«

»Mosquito izgleda kot dildo, kako ti je lahko všeč!« sem rekel.

»To je izredno *aerodinamično* letalo, čistih in smotrskih oblik!«